Janne Salminen 12.12.2024

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 143/2024 vp)

Hallituksen esitys

1. Esitys koskee ulkomaalaislain muuttamista. Esityksessä ehdotetaan useita tiukennuksia ulkomaalaislakiin. Ehdotukset säilöönoton muutosten osalta pyrkivät tehostamaan palautusten toteuttamista. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuuksia ottaa ulkomaalainen säilöön yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden vaarantamisen vuoksi. Säilöönoton enimmäiskestoa pidennettäisiin kahdeksaantoista kuukauteen maasta poistamiseen liittyvissä tilanteissa. Lakiin lisättäisiin mahdollisuus pidentää säilöönoton enimmäiskestoa ennen maastapoistamispäätöksen tekemistä nykyisestä kuudesta kuukaudesta kahteentoista kuukauteen yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen sekä kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä syistä. Maahantulokieltoa koskevan sääntelyn muutoksilla pyritään estämään maahanmuuttoja turvapaikkajärjestelmän hyväksikäyttöä. maahantulokieltoa koskevaan sääntelyyn ehdotettavat muutokset koskevat kokonaisharkinnan rajoittamista joiltakin osin maahantulokieltoa määrättäessä, maahantulokiellon pituutta sekä viranomaisten toimivaltaan liittyviä kysymyksiä. Lisäksi lakiin esitetään lisättäväksi säännökset pysyvän oleskeluluvan peruuttamisesta ja maahantulokiellon määräämisestä Suomen ulkopuolella oleskelevalle henkilölle, joka vaarantaa yleistä järjestystä tai yleistä turvallisuutta taikka kansallista turvallisuutta.

2. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

3. Valtioneuvoston käsityksen mukaan esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Valtioneuvosto on katsonut, että ehdotettavat muutokset eivät ole ristiriidassa perustuslain, Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden tai EU:n lainsäädännön kanssa. Hallitus on kuitenkin pitänyt suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Arviointia

4. Ehdotus koskee ennen kaikkea ulkomaalaislain säännöksiä säilöönotosta ja maahantulokiellosta.

5. Suomen perustuslain 9.4 §:n mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

6. Ulkomaalaislaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 4/2004 vp). Valiokunta viittasi tuolloin siihen, että säännöksen mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla. Tämän perustuslain 9.4 §:n lähtökohtana on "kansainvälisen oikeuden voimassa oleva pääsääntö, jonka mukaan ulkomaalaisilla ei ole yleisesti oikeutta asettua toiseen maahan". Perustuslaista ei suoranaisesti johdu erityisiä sisältövaatimuksia kyseiselle lainsäädännölle. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan se ei saa kuitenkaan olla vastoin kansainvälisiä velvoitteita. Lailla säätämisen vaatimuksesta voidaan johtaa "paitsi syrjinnän ja mielivallan kielto ulkomaalaisten kohtelussa myös vaatimus maahan pääsyä ja maassa oleskelua koskevien perusteiden ja päätöksentekomenettelyjen sääntelemisestä siten, että hakijoiden oikeusturva taataan" (HE 309/1993 vp, s. 52). Perustuslain 2.3 §:n mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (HE 1/1998 vp). Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 10/2016 vp). Näissä puitteissa lainsäätäjällä on harkintavalta.

7. Mainitussa valiokunnan lausunnossa PeVL 4/2004 vp ei juurikaan ole kosketeltu nyt muutoksen kohteena olevia säännöksiä (ks. kuit säilöönotosta). Kuitenkin esimerkiksi ulkomaalaislain tarkoittamaa säilöönottoa on käsitelty perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 45/2014 vp. Sen sijaan ulkomaalaislain tarkoittamasta maahantulokiellosta ei havaintojeni mukaan juurikaan ole mainintoja valiokunnan lausunnoissa.

8. Muutettava lainsäädäntö kuuluu merkittävin osin EU-oikeuden alaan. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti eikä suomalaisessa lainsäädännössä siten tule etsiytyä EU-oikeuden kanssa ristiriidassa oleviin ratkaisuihin (esim. PeVL 15/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 26/2017 vp). Tässäkin asiassa on relevantti perustuslakivaliokunnan painottama seikka, että siltä osin kuin Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (PeVL 25/2005 vp). Valiokunnan valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuitenkaan kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (PeVL 12/2019 vp ja PeVL 31/2017 vp). Sellainen arviointi kuuluisi perustuslakivaliokunnan tehtäviin vain siinä tapauksessa, että se nojautuisi perustuslakiin tai ihmisoikeussopimuksiin liittyvään perusteeseen (PeVL 79/2018 vp).

9. Sääntely merkityksekästä myös sellaisten Euroopan unionin perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien kannalta kuin esimerkiksi oikeus vapauteen ja turvallisuuteen (6 artikla), oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen (7 artikla), palautuskielto ja joukkokarkotusten kielto (19 artikla), syrjinnän kielto (21 artikla) ja lapsen oikeudet (24 artikla). Kuten hallituksen esityksessä tuodaan esiin, ehdotukset ovat merkityksellisiä myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannata. Sopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa on säädetty oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Siitä on mahdollista poiketa tilanteessa, jossa lain nojalla estettäisiin henkilön laiton maahantulo tai jos on ryhdytty toimiin hänen karkottamisekseen tai luovuttamisekseen. Lisäksi sopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia

muun ohella yksityis- ja perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta. Vielä on huomattava, että esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa edellytetään lapsen edun huomioimista (3 artikla) ja lapsen säilöönoton lyhytaikaisuutta (37 artikla).

10. Tämän ohella perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta hallituksen esityksessä tehdä selkoa erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta kansallisen liikkumavaran alasta (esim. PeVL 1/2018 vp). Esityksen perusteella arvioituna nyt etsitään sääntelyjä, jotka etsivät EU-oikeuden rajoja sikäli, että tarkoitus on hyödyntää EU-oikeuden mahdollistamia sääntelyn kiristämisiä. Siten sääntelyehdotukset merkitsevät myös ulkomaalaisten kannalta sitä, että sääntely kiristyy ja heidän perusoikeuksiaan rajoitetaan nykyiseen sääntelyyn nähden. Hallituksen esityksen perusteluissa on selostettu kansallisen liikkumavaran sisältöä jossakin määrin, mutta aina ei käy selväksi, minkä vuoksi liikkumavaraa nyt esitetään käytettäväksi perusoikeuksien suojaa kaventavasti ja miksi kavennusta pidetään välttämättömänä.

11. Sanotun lisäksi perustuslain kannalta käsillä olevalla ehdotuksella on yhtymäkohtia useiden perusoikeuksien kanssa. Esityksen kannalta relevantteja ovat muun muassa yhdenvertaisuus (6 §), henkilökohtainen vapaus (7 §), yksityiselämän suoja (10 §) ja oikeusturva (21 §) erityisesti ulkomaalaisen liikkumista koskevan perustuslain 9 §:n kontekstissa.

12. Kauttaaltaan perusteluissa näkyy ajatus ehdotusten perusteena ja siten perusoikeuksien rajoituksena yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaaminen. Tämä sinänsä on hyväksyttävä peruste perusoikeuksien rajoittamiselle, ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamisella on merkitystä eri perusoikeuksien, etenkin oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen toteutumisen kannalta. Aina esityksestä ei kuitenkaan näy selkeästi, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamisen luonne eräänlaisena kollektiivisena oikeushyvänä vaan siihen tukeudutaan kuin se olisi perusoikeus.

13. Hallituksen esityksessä on arvoitu esityksen suhdetta perustuslakiin. Nostan tässä esiin eräitä näkökohtia, jotka mielestäni tästä kokonaisuudesta edellyttävät perustuslakivaliokunnalta edellä sanottuun nähden lisähuomiota.

14. Ulkomaalaislain 121.1 §:n 6 kohtaa esitetään muutettavaksi. Siinä on kysymys säilöön otosta kansallisen turvallisuuden sitä vaatiessa. Nyt kyseiseen säännökseen liitettäisiin vastaavalla tavalla myös yleinen järjestys ja yleinen turvallisuus. (”hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja muut olosuhteet huomioon ottaen on perusteltua aihetta olettaa, että hän muodostaa uhkan yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle - - - ”). Lisäksi lisättäisiin uusi 8 kohta (”hän on hakenut kansainvälistä suojelua ja on käyttäytymisellään aiheuttanut vastaanottokeskuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä huomattavaa tai toistuvaa häiriötä yleiselle järjestykselle taikka osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle, ja poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaiset toimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi”). Ehdotukset perustuvat vastaanottodirektiivin 8 artiklan 3 kohtaan (e alakohta).

15. Ulkomaalaislain 121.1 §:n 6 kohtaa on arvioitu valiokunnan lausunnossa PeVL 45/2014 vp laajasti ja perusteellisesti, kuten säilöönottoa yleisemminkin. Sääntelyn on katsottu koskevan perustuslain 7 §:n turvaamaa henkilökohtaista vapautta ja koskemattomuutta sekä olevan relevanttia myös 6 §:n yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosääntelyn kannalta. Ulkomaalaislain mukaista säilöönottoa on pidettävä perustuslain 7.3 §:ssä tarkoitettuna vapaudenmenetyksenä (HE 309/1993 vp, s. 48 ja PeVL 20/1998 vp). Vaatimus vapautensa menettäneen oikeuksien

turvaamisesta lailla kattaa myös säilöön otettujen ulkomaalaisten oikeudet (PeVL 54/2001 vp).

16. Siihen nähden, että perustuslakivaliokunta on edellyttänyt päätöksentekomenettelyjen sääntelemisestä siten, että hakijoiden oikeusturva taataan (HE 309/1993 vp, s. 52) ja lisäksi perustuslain 2.3 §:n mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia, pidän selvänä, että näihin säännöksiin olennaisesti liittyvän täsmällisyysvaatimuksen kannalta nyt ehdotettu 6 kohta ei ole ongelmaton. Etenkin ilmaisua yleinen turvallisuus on täsmentymätön ja näihin vaatimuksiin liian nähden väljä, koska siihen voidaan liittää hyvin monenlaisia avoimia sisältöjä. Samoin yleinen järjestys suoraan yksilöön liittyvänä kriteerinä on väljä ja monisisältöinen. Sellaisena se vaikuttaa täsmentymättömältä. Käsitykseni mukaan näitä määreitä olisi jotenkin pystyttävä täsmentämään. Perusteluissa viitataan esimerkinomaisesti soveltamistilanteena potentiaaliseen välineellistämistilanteeseen, jossa vaikuttajavaltio lähettäisi suuren turvapaikanhakijajoukon mukana Suomeen myös sellaisia henkilöitä, joilla ei ole suojelun tarvetta, mutta jotka tiedetään taustojensa vuoksi vaarantavan sisäistä turvallisuutta siten, että Suomeen ohjattaisiin rikoksiin syyllistyneitä henkilöitä, rikollisjärjestöjen jäseniä tai siviileiksi tekeytyneitä sotilaita. Kun sääntelyn tärkein soveltamistilanne ilmeisesti on tämä, sääntelyn nyt saama muotoilu on liian väljä antaessaan mahdollisuuden huomattavan paljon yleisempään soveltamiseen kuin näihin täysin poikkeuksellisiin tilanteisiin reagoimisen, joita sinänsä voidaan tarpeellisesti säännellä. Uusi 8 kohta on mieltäni tarkkarajaisempi etenkin perustelujensa perusteella arvostellen. Lisäksi on nytkin tuotava esiin, että perustuslakivaliokunta on arvioinut aiemmin, että tämän tyyppisissä vapaudenmenetyksissä olisi lähtökohtaisesti perusteltua tukeutua poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolain mukaisiin mekanismeihin (PeVL 45/2014 vp).

17. Ulkomaalaislain 121 a §:n kokonaisuus muodostaa asetelmaltaan minusta myös valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa relevantin kokonaisuuden. Ulkomaalaislain 121 a.2 §:n pakenemisen vaaran arviointia koskevassa säännöksessä säädettäisiin, että jos muuta ei osoiteta, *pakenemisen vaaran oletetaan lähtökohtaisesti yksittäistapauksessa olevan olemassa*, jos jokin säännöksessä mainituista seikoista toteutuu. Lisäksi lain 121 a.3 §:n mukaan pakenemisen vaaran *voidaan myös olettaa* olevan olemassa, jos jokin säädetyistä seikoista toteutuu. Sääntelymalli lienee mahdollinen mutta sitoo merkittävästi lakia soveltavan harkintavaltaa ja voi jättää päätöksenteossa myös perusoikeuksien kannalta tarpeelliselle suhteellisuusarvioinnille liian kapean tilan yksittäistapauksissa. Lisäksi pidän epätyydyttävänä sitä, että samalla kuin suhteellisuusharkinnan alaa kavennetaan näin, voi tulla epätyydyttäväksi se, että ulkomaalaisen vahingoksi luetaan asioita, joihin hän ei ole tosiasiassa voinut vaikuttaa tai ne ovat sellaisia, joiden osalta hänen toisintoimimismahdollisuutensa omassa tilanteessaan on ollut vähäinen. Esimerkiksi aina ei riipu hakijasta itsestään esimerkiksi se, että hänellä ei ole asianmukaisia henkilöllisyysasiakirjoja.

18. Vastaavasti suhteellisuusvaatimuksen huomioonottamisen kannalta voi nähdäkseni olla problemaattista muutosehdotukset, jotka kohdistuvat maahantulokiellon sääntelyyn ulkomaalaislain 150.2 §:ssä. Lain 150 §:n säännökseen kohdistuu muutoksia, joissa pyritään ohjaamaan lain soveltamista ”siihen suuntaan, ettei myönnetty vapaaehtoisen paluun aika automaattisesti tarkoita sitä, että maahantulokieltoa ei määrättäisi. Harkittaessa maahantulokiellon määräämistä, tulisi kuitenkin pitää mielessä se, että järjestelmä kokonaisuudessaan kannustaisi palauttamispäätöksen saaneita henkilöitä poistumaan vapaaehtoisesti”. Ehdotetun 2 momentin säännöksen mukaan maahantulokielto määrätään, ”jos aikaa vapaaehtoiselle paluulle ei ole 147 a §:n nojalla määrätty tai jos ulkomaalainen ei ole paluulle määrätyssä ajassa pois-

tunut maasta vapaaehtoisesti. Näissä tilanteissa ei sovelleta 146 §:n mukaista kokonaisharkintaa. Maahantulokielto voidaan yksittäistapauksessa jättää määräämättä, jos lapsen etu tai perhe-elämän suoja sitä edellyttää.” Poistamalla viittaus 146 §:ään tarkoitetaan kaventaa tai suorastaan poistaa kokonaisarviointi muutoin kuin erikseen määrätyissä lapsen edun ja perhe-elämän suojan edellyttämissä tilanteissa. Säännöksessä siis nimenomaisesti todettaisiin, että 146 §:n kokonaisharkintaa ei kyseisessä tilanteissa sovelleta. Tämä korostaisi velvollisuutta määrätä maahantulokielto kyseisissä tilanteissa. Yksinomaan lapsen edun tai perhe-elämän suojan edellyttäessä maahantulokieltoa ei määrättäisi. Muutoin harkinnan fokus olisi näissä tilanteissa nimenomaan maahantulokiellon pituudessa. Sääntelymalli lienee EU-oikeuden mukainen vaan tuskin sen edellyttämä ja on vaikea nähdä, missä määrin tämänkaltainen kiristys olisi välttämätön. Viranomaistoiminta voisi kuitenkin edellyttää jokaisen yksittäistapauksen osalta jonkinlaista suhteellisuusharkinnan varaa, joka on toteutettavissa oikeusperiaatteiden rajaamassa kokonaisarvioinnissa.

19. Sekä mainitsemani ulkomaalaislain 121 a §:n muutokset että 150 §:n muutos korostaa mielestäni sitä seikkaa, että ulkomaalaislain 5 §:ssä on kuitenkin täysin riippumattomasti näistä muutoksista (eikä siihen nyt kohdistu muutosehdotuksia) yleinen suhteellisuusvaatimusta koskeva säännös, jonka mukaan ”lakia sovellettaessa ei ulkomaalaisen oikeuksia saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä”. Tämä on mainittu myös esimerkiksi ehdotuksen 150 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yleisemminkin voisi olla tarpeen, että myös perustuslakivaliokunta kiinnittäisi tässä yhteydessä kyseisen säännöksen merkityksellisyyteen lakia sovellettaessa myös nyt käsillä olevassa muutostilanteessa. Sääntelyn mahdollisesti nyt ehdotetulla tavalla monissa suhteissa on joka tapauksessa korostettava, että ulkomaalaisen perus- ja ihmisoikeuksien huomioon ottamiseen liittyvät vaatimukset yksittäistapauksissa korostavat suhteellisuusvaatimuksen huomioon ottamisen mahdollisuutta ja tarvetta.

20. Ehdotettu ulkomaalaislain 123 b §:n säännös mahdollistaa säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittaminen ja tuomioistuinkäsittelystä laissa säädetyistä seikoista poikkeamisen paluudirektiivissä tarkoitetussa hätätilanteessa. Direktiivin mukaan jäsenvaltio voi hätätilanteessa poiketa tietyistä direktiivin säännöksistä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että säännöksessä tarkoitettu ”poikkeustilanne voi syntyä, jos laittomia maahanmuuttajia saapuu äkillisesti suuria määriä, jolloin myös palautettavien ulkomaalaisten määrä voi kasvaa nopeasti, mikä aiheuttaisi odottamattoman suuria rasitteita säilöönottoyksiköiden tiloille tai hallinto- tai oikeusviranomaisen henkilöstölle. Poikkeuksellisen suuren palautettavien määrän arviointi tehtäisiin suhteessa kulloiseenkin säilöönottokapasiteettiin. Tämänhetkinen kahden säilöönottoyksikön yhteenlaskettu säilöönottokapasiteetti on 109. Odottamattoman suuri rasite voi olla esimerkiksi säilöönottotilojen ja henkilöstöresurssien riittämättömyys. Jos säilöönottokapasiteettia ei kyettäisi normaalien menettelyjen puitteissa kasvattamaan riittävän nopeasti, voitaisiin operatiivista toimintaa turvata tämän hätätilanteita koskevan sääntelyn turvin.” Ehdotus tarkoittaisi sitä, että käräjäoikeuksille tulisi seitsemän vuorokauden käsittelyaika säilöönottopäätöksiä koskevissa asioissa ja kahden vuorokauden käsittelyajan alaikäisten säilöönottoa koskevissa asioissa, kun ne lain 124.2 §:n mukaan ovat säilöönoton alkuvaihetta koskevissa tilanteissa neljä vuorokautta ja yksi vuorokausi. Lisäksi koska säilöön otettu tulee 123 a.1 §:n mukaan sijoittaa säilöönottoyksikköön, hätätilanteessa voitaisiin käyttää säilöönottoyksiköiden ohella muuta sisäministeriön päätöksessä erikseen määriteltyä soveltuvaa paikkaa säilöönottotarkoituksessa. Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että kyse voisi olla esimerkiksi valtion vastaanottokeskuksesta tai entistä vankilasta eräin lapsia ja perheitä koskevin rajoittein.

21. Säännöksessä on kysymys siitä, että sisäministeriön päätöksellä poikettaisiin ulkomaalaislain säännöksistä.

22. Jonkinlaiselle sääntelyratkaisulle voi olla tarvetta ja on olemassa myös EU-oikeuden asettama vaatimus direktiivin implementoinnille. Samalla on kuitenkin huomattava, että tässä on myös kysymys oikeussuojan heikentämisestä ja puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Tähän nähden ja myös toimeenpanovallan ja eduskunnan välistä suhdetta ajatellen, kun kysymys on sisäministeriön päätöksestä poiketa lain vaatimuksista, sääntely edellyttää minusta muutoksia väljyytensä ja soveltamisedellytystensä avoimuuden vuoksi. Ensinnäkin vaikka poikkeusoloja koskevassa käytännössä on lähdetty siitä, että viranomaisten mahdollisuuksia reagoida poikkeuksellisiin tilanteisiin tulee mahdollistaa suhteessa poikkeusolosääntelyyn, tämä ei tarkoita sitä, että tavallisessa lainsäädännössä annetaan asiallisesti ja ajallisesti laajempia toimivaltuuksia viranomaisille poiketa tavallisten lakien säännöksistä kuin vastaavissa tilanteissa esimerkiksi poikkeusolosääntelyä sovellettaessa. Lisäksi sääntelyltä pitäisi edellyttää sitä, että laissa yksiselitteisesti tuodaan esiin soveltamistilanne ja sen määrittely. Samoin edellyttäisin tällaiselta sisäministeriön ministeriön päätökseltä määräaikaisuutta. Nyt sääntelyn soveltaminen on kytketty suomalaiseen, tosiasiassa varsin pieneen ja täysin ministeriön päätöksenteon varassa olevaan säilöönottokapasiteettiin. Varautumisen poikkeustilanteisiin ei perus- ja ihmisoikeuksien kannalta tule tarkoittaa sitä, että tavallisessa lainsäädännössä avataan mahdollisuuksia ensisijaisesti poiketa esimerkiksi oikeussuojaa koskevista vaatimuksista, vaan varautumisen pitäisi tarkoittaa sitä, että vahvistetaan kykyä vastata kriisiin tai muuten poikkeukselliseen tilanteeseen tavalla, joka pitäytyy mahdollisimman pitkälle normaaliolojen sääntelyn tarkoittamissa vaatimuksissa. Lähtökohtaa tulee pitää normaaliolojen lainsäädännön ja perusoikeuksiin mahdollisimman vähän puuttuvien toimivaltuuksien ensisijaisuutta (PeVL 29/2022 vp). Tässä ehdotuksessa oikeussuojan osalta mahdollistetaan käsittelyaikojen kaksikertainen tai lähes kaksinkertainen pituus (4->7; 1->2). Jos normaaliolojen sääntelystä sitten poiketaan, sääntelyn tulee sisältää selkeästi soveltamisedellytyksiltään määritellyt puitteet ja myös poikkeamista koskevalle päätökselle ajallisia rajoja. Arvioin siten, että ehdotettua sääntelyä tulisi täsmentää säätämällä tarkemmat edellytykset lain säännöksistä poikkeamiselle ja lisäksi rajoittaa sisäministeriön päätöksen voimassaolon aikaa, koska kysymyksessä olisi yksin sisäministeriölle annettava toimivaltuus, joka ehdotetussa muodossaan itse asiassa mahdollistaa varsin väljästi määritellyssä tilanteessa mahdollisuuden poiketa lain säännöksestä. Tämän ohella pidän tarpeettoman väljänä ehdotettua 4 momentin säännöstä (”Säilöön otettu ulkomaalainen voidaan hätätilanteessa sijoittaa säilöönottoyksikön sijasta muuhun soveltuvaan paikkaan.”), vaikka tätä on pyritty yksityiskohtaisissa perusteluissa avaamaan.